

Destwerdana Derve ya di Civakê de

Meriv çawa gef û tehdîdên hukûmetên biyanî radigihîne

FACTSHEET / April 2023

afp.gov.au

Pêşkêşî

Destwerdana biyanî ji bo gelê Ustralya, serwerî û ewlehiya, û yekparebûna saziyên me yê neteweyî xeterek cidî nîşan dide. Gefên destwerdana biyanî ne li ser yek sektora civaka Ustralyayê ne û ne jî ji hêla yek netewewê ve têne kirin. Alîyên dewletên biyanî yê dijminkar (welatên ku li dijî welatên din çalakiyên dijminane pêk tînin) derfetan diafirînin û dişopînin ku di hemû astên hikûmetê de û li ser gelek sektoran destwerdana biryarderên Ustralya bikin, di nav de: saziyên demokratîk; perwerde û lêkolîn; medya û ragihandin; binesaziya girîng, civakên me yê pirreng ên çandî û zimanî (CALD).

Destwerdana biyanî di civakê de

Destwerdana biyanî ya di civakê de wekî gef û tehdîdên ku ji hêla hukûmetên biyanî ve têne rêve kirin, çavdêrîkirin an dirav kirin û li hember civakên CALD têne armanc kirin ji bo ku bibe sedema zirar û bandorê li awayê jiyana pirçandî ya Ustralya tê pênase kirin. Hikûmetên biyanî dikarin ji bo çend armancan destwerdana civakan bikin:

- ji bo bêdengkirina rexneyên li ser siyaseta navxweyî û derve ya hikûmeta biyanî
- ji bo şopandina çalakiyên (offline û online) yê endamên komên CALD
- ji bo pêşxistina nêrîn û siyaseta hikûmeta biyanî
- ji bo berjewendiya hikûmeta biyanî agahiyê bi dest bixin
- ku bandorê li dîtin û ramanên xelkên berfireh bike.

Destwerdana biyanî ya di nav civakê de dibe ku gelek awayan pêk bîne

Di navde:

- Êrîş an jî gefên êrîşê
- Xûkxwazî
- Revandin, binçavkirina neqanûnî an bêparkirina azadiyê
- Çavdêriya laşî an elektronîkî ya nedilxwaz û şopandin
- Bi darê zorê yekî bi gefxwarina malbat an jî hevkarên wan li derveyî welat ji bo ku wan neçar bike ku bicîh bînin
- Kampanyayên zanyarînedirustê yê serhêl bi riya medyaya civakî ji bo bêrûmetkirina kesek an komekê.

Ya girîng, ji bo ku li gorî Qanûna Cezayê ya 1995 (Cth) destwerdana biyanî pêk bîne, divê çalakî bi hukûmetek biyanî an nûnerê wê ve were girêdan. Di nirxandina sûcdariyê de, ajansên bicihanîna qanûnê jî dikarin sûcên di Usturalya an herêmî jî binirxînin.

Kî tê armanj girtin?

Hikûmetên biyanî dikarin armanc bikin:

- Hemwelatîyên berê an niha yên ku li Usturalya dijîn
- Çalakvanên siyasî û mafên mirovan
- Dijberên
- Rojnamevan
- Neyarên siyasî
- Komên kêmnîyên olî an etnîkî.

Ez dikarim çi bikim ku alîkariyê bikim?

Digel ku ne hemî raporên destwerdana biyanî di civakê de dê bersivê eşkere ya AFP-ê çêdike, her rapor ji bo avakirina **wêneyek pirsgerêkên derketine** dibe alîkar.

Her fikar û/an bûyerên destwerdana biyanî di civakê de dikare ji **Xeta Ewlekariya Neteweyî (NSH)** re were ragihandin.

- NSH 24 saetên rojê, 7 rojên hefteyê kar dike û ji bo raporkirina fikarên ser destwerdana biyanî dibe a di nav civakê de, xala bingeîn a têkiliyê ye.
- Operatorên NSH dê zanibin ku bi agahdariya ku hûn didin çi bikin, û li cîhê ku guncan be, ew ê ji bo nirxandinê ji sazûmanên qanûnî û ewlehiyê re derbas bikin.
- Operatorên NSH her bangek ciddî digirin û qîmetê didin hemî agahdariya wergirtî.
- Em dizanin ku raporkirina mijarek xemgîn dikare bibe gavek mezin. Em mafê we yê nepenîtiyê ciddî digirin. Ji kerema xwe ji operatorê re bêje ka hûn dixwazin nenas bimînin.
- Ji ber xwezaya hesas a agahiyê, hûn ê li ser encama bang an email ê xwe şîret negirin.

Agahiyên ku hûn didin dibe ku perçeyek wenda be ku AFP hewce dike ku pêşî li destwerdana biyanî di civakê de bigire.

Gelek awayên ku hûn bi **NSH** re têkilî daynin hene:

- **Telefon: 1800 123 400**
  - Ji derveyî Usturalya: (+61) 1300 123 401
  - Ji bo bikarhênerên TTY (bikarhênerên astengdar ên bihîstinê): 1800 234 889
  - **Ger hewcedariya we bi wergêrek hebe, ji kerema xwe telefonî Xizmeta Wergerandin û Wergerandinê li ser 131 450 bikin û ji wan bipirsin ku telefonê Xeta Ewlekariya Neteweyî bikin.**
- **SMS**
  - Ji kerema xwe agahdariya xwe bi rêya peyama nivîskî ji 0429 771 822 re bişînin

- **Email**

- Ji kerema xwe agahdariya xwe bi email ê bişînin: hotline@nationalecurity.gov.au

- **Poste**

- Ji kerema xwe agahdariya xwe bişînin bo:

National Security Hotline
Department of Home Affairs
PO Box 25
Belconnen ACT 2616

Rêbazên din ên raporê

Her weha hûn dikarin fikarên xwe bi rêyên cûrbecûr din ên ku guncan bin ragihînin.

- eSafety alîkariya rakirina naveroka **serhêl a bi giranî xerabkar dike**. Hûn dikarin xirab karîna serhêl a cidî ji Komîserê eSafety re ragihînin ser esafety.gov.au/report.
- Ger hûn bi her awayî xwe di **xetereyê de an ne ewlehiyê de hîs bikin**, hûn dikarin têkilî bikin bo:
  - **Polîs - li ser 000 ji bo tehdîdên lezgîn**
  - **Polîs - li ser 13 14 44 ji bo tevlêbûna polîs di bûyerên ne xeternak de.**
- Hûn dikarin tawanek Commonwealth-ê ji AFP-ê re bi forma serhêl ragihînin ser forms.afp.gov.au/online_forms/report_a_crime. Ji bo bêtir agahdarî li ser çî sêcê Commonwealth pêk tîne, ji kerema xwe binêre afp.gov.au/contact-us/report-commonwealth-crime#What-is-a-Commonwealth-crime.
- Her endamek civakê dikare bi axaftinek rasterast bi endamek AFP-ê re (Tîma Têkiliyên Civakî ya AFP-ê jî di nav de) sîxurî an çalakiyên destwerdana biyanî yên gumanbar rapor bike.

Ez dikarim bi raporkirina destwerdana biyanî ya di civakê de hêvî bikim?

AFP nikare her raporta destwerdana biyanî ya di civakê de lêkolîn bike. Her bangek ji NSH re an raporek sêcê li ser bingeha doz-bi-doz tê nixandî da ku were destnîşankirin ka sêcek sêceka destnîşan kirîye yan ne. Encamên çêkirina raporê ev in:

- dibe ku bersiv neyê dayîn, ji ber ku ev mijar li gorî bendeke qanûnî ya ji bo tedbîrên polîsan nayê
- AFP dikare lêkolînê bike
- karûbarek din a polîs an dezgehek hukûmetê dikare bi mijarê re mijûl bibe.

Ji bo sêcên ku li derveyî Usturalya diqewimin, sînorên dadrêsiyê derbas dibin.

Cureyên gefan

Heke hûn di şexsê xwe de tehdît kirin

- Metirsiyê tam wek ku hatiye ragihandin binivîsin an tomar bikin.
- Di derbarê kesê ku tehdît kiriye de gelek agehîyên danasînê tomar bikin (nav, zayend, bilindahî, giranî, rengê por û çav, deng, cil, an taybetmendiyan din ên cihêkar).
- Metirsiyê ji polîsan re ragihînin.

Heke hûn bi telefonê tehdît bikin

- Ger mûmkin be, cêin kesên din ên nêz ku guhdarî bikin û polîs agahdar bikin.
- Ger bibe bangê tomar bikin.
- Gotina tam ya gefê binivîsin.
- Ji dîmendera elektronîkî ya tîlefonê her agahdarî kopî bikin.
- Ji bo nîqaşkirina zanyarîyên bi polîs re amade bin.

Heke hûn bi rêyên elektronîkî têne gef kirin, di nav de bi ser peyama nivîsê, peyama rasterast / taybet, medyaya civakî an e-mail

- Mesajan jê nekin.
- Agahdariya peyamê çap bikin, wêne bikin, dîmenderê bidin an kopî bikin (Rêjeya mijarê, dîrok, dem, şandin, hwd.). Pê bawer bin ku hûn dîmenek peyamên ku ji bo demkî hatine çêkirin hilînin an bigirin.
- Tavilê polîs agahdar bikin ku te tehdît standiye.
- Hemî delîlên elektronîkî biparêzin

Ji bo ku hûn xwe ji van cor gefan biparêzin, van seriştayan bişopînin:

- Mesajên elektronîk an pêvekên ji şanderên nenas venekin
- Li ser medyaya civakî bi kesên nenas û nexwestî re tîkilî daynin
- Piştrast bikin ku mîhengên ewlehiyê yê li ser cîhazên/hesabên we di asta herî bilind a parastinê de hatine danîn
- Sûcdarên sîber dikarin cîhazên we yê elektronîkî tawîz bidin û agahdariya kesane eşkere bikin
- Yekser bi saziyên xwe yê aborî re tîkilî daynin da ku hesabên xwe ji dizîna nasnameyan biparêzin
- Daxuyanên derbasbûnê yê bihêz bikar bînin û ji bo gelek malperan heman şîfreyê bikar neynin
- Piştrast bikin ku sepanên anti-vîrûs û malware nûjen in
- Li gorî hewcedariyê nûvekirinên pergale û normalavê bicîh bikin
- Erêkirina du-faktorê danin
- Zanyarî xwe bi rîskê hilgirin
- Mobîl xweya ewle bikin
- Zanî û hişmendiya xweya Ewlekariya Sîberê pêş bixin
- Ji bo bêtir agahdarî, biçin cyber.gov.au.